

8

Mašinos atūžė per bulviakasį, vieną rugšėjo naktį. Mane pabudino burzgimas, mašinų kolonai artėjant lauko keliu nuo Sjamo. Atsikėliau ir pro langą pamačiau sunkvežimius važiuojant į kiemą ir vieną šalia kito sustojant prie valgyklos.

Iriną taip pat išbudino mašinų griaudesys, manau, kad ir visus „Sidabro“ žmones, o jei kas nors miegojo ir mašinoms užiant, tas pabudo tada, kai kieme sudrioksėjo šūviai.

Mūsų namo link atžirgliojo du ginkluoti vyrai, pabeldė į laukujes duris ir rusiškai įsakė atidaryti. Palėpėje gyveno Laitinenas, Kanados pilietis, atsikraustęs iš viengungių namo, kai išvažiavo Ela. Jis jau apsirengęs nulipo žemyn ir išsigan-dęs ėmė kartoti, kad dabar mus išveš.

Aš dar buvau su apatiniais, o Laitinenas prisipažino pastarąsias tris savaites miegęs su drabužiais, pasiruošęs, nes mus jau buvo pasiekusi žinia, jog „Spindulio“ kolchozo žmonės išvežti į apklausas. Išgirdau Irą galiniame kambaryje rami-nant vaikus.

Šūktelėjau tiems, kurie atėjo, kad durys atdaros. Kareiviai įgrumėjo, atstatę šautuvus, liepė pasiimti mantos savaitei – tik drabužių – ir ateiti prie valgyklos, kur mus susodins į mašinas.

Nuėjau į miegamąjį ir apsilikau geriausius drabužius. Ira ruošė vaikus: dvylikametė Meri jau buvo apsitaisiusi ir puolė padėti Pauliui apsiauti batukų. Paulis pastūmė sesutę ir pasakė galįs pats apsiauti: po mėnesio jam sukaks septyneri ir jis tai moka.

Ira ištraukė lagaminą, sudėjo mudviejų ir vaikų drabužėlius. Laitinenas išėjo į lauką, užsimetęs ant pečių ruda, odinę kuprinę pliaukšninčiu liežuvėliu.

Viena ranka suėmiau Paulio plaštaką – kita nešiau lagaminą. Jis nebuvo sunkus. Ira pasakė, jog laikysimės draugėj, kad ir kas būtų. Vaikams prisakė nieko nebijoti. Išgąsdinti sambrūzdžio, riksmų ir ginkluotų vyrų, stovinčių tarpdury, jie nesuprato, kur važiuojam vidury nakties.

Lauke buvo tamsu nors į akį durk, rudens dangų traukė debesys. Traukėm link valgyklos, kur silpnai švietė mašinų žibintai. Nuėjome prie valgyklos menkose šviesose. Sunkvežimių varikliai čia suūždavo, čia nutildavo, bet ir per variklių griausmus buvo girdėti kareivių komandavimas ir „Sidabro“ žmonių išgąstingi šūkčiojimai ir riksmi.

Kalonenas, atsistojęs ant valgyklos laiptų, nurodinėjo vaikams lipti į vieną sunkvežimį, suaugusiems – į kitą, nes vaikai buvo nusikaltę tik tuo, kad priklausė kontrrevoliucionierių šeimoms ir buvo trockininkų-fašistų giminaičiai. Visiems vaikams Kalonenas liepė lipti į sunkvežimį, jau užinantį variklį prie vandens bokšto. Pats nuvedžiau ten Paulį – negalėjau paleisti jo rankutės. Kalonenas nulipo nuo valgyklos laiptų, priėjo prie manęs ir sustūgo: gal jau nesuprantu suomiškai, gal per daug su Jungtinių Valstijų agentais kalbėjaisi angliškai, – ir mostelėjo ranka sunkvežimio pusėn, kur reikėjo vesti vaikus.

Irina pravirko, bet Meri elgėsi drąsiai: ėmė guosti mamą, žadėjo pasirūpinti broliuku, kad ir kas nutiktų. Įkėliau Meri su Pauliu į sunkvežimio kėbulą su medine būda, kurioje jau sėdėjo vaikų ir du ginkluoti vyrai. Irina raudėjo, mėgino

pasižiūrėti į būdą, žvilgčiojo pro kėbulą, šaukė vaikus vardais. Kareivis išlindo iš būdos ir trenkė šautuvo vamzdžiu per pirštus, įsikibusius kėbulo krašto, Irina suriko ir suklupo prie mašinos, susiėmusi rankas.

Prie valgyklos į sunkvežimius lipo suaugusieji. Padėjau Irai atsistoti ir nuvedžiau tenai. Įkėliau ją į kėbulą, mėginau pats įlipti iš paskos, bet kėbule stovintis kareivis skaudžiai spyrė į krūtinę ir įsakė eiti į vyrų sunkvežimį. Šaukiau Ira vardu, liepiau būti drąsiai, stipriai, pasakiau, kad Petrozavodske viskas išaiškės. Kėbulo būdoje moterys raudėjo.

Nuėjau prie valgyklos laiptų, kur vėl stovėjo Kalonenas. Paklausiau, kur mus veža. Kalonenas tikrai nudžiugo, pamatęs mane, ir pasakė, kad Petrozavodske viskas susitvarkys: šnipai bus atskirti nuo sąžiningųjų, revoliucijos priešai gaus ko nusipelnę, „Sidabro“ kontrrevoliucionierių kuopelė bus galutinai sutriuškinta. Kalonenas paklausė, ar prisimenu, kaip prašė manęs pranešti apie antisovietines ir antisocialistines kalbas „Sidabre“, apie rengiamus sabotazus ir ryšius su Amerika bei fašistine Suomija, bet prašymų jau gana, pasakė jis, dabar bus reikalaujama.

Išgirdau Paulį šaukiant mane – vaikas bėgo nuo vandens bokšto. Nenumanau, kaip jam pavyko išlipti iš kėbulo, ir leidasi tekinas, bet nespėjau pačiupti vaiko į glėbį: augalotas kareivis prišoko ir trenkė šautuvo buožė vaikui per galvą. Išgirdau brakstelint, kai buožė stuktelėjo į smilkinį, riktelėjimą ir vaikas pargriuvo ant smėlio.

Puoliau prie jo ir dar spėjau apglėbti, iki kareiviai atmušė mane nuo Paulio. Kalonenas priėjo, spyrė batu ir liepė lipti į sunkvežimį. Paklausiau, ar Kalonenas ir jo vyrai – jau ne žmonės. Kalonenas atkirto, kad Iros ir mano vaikas niekada nebūtų užaugęs doru tarybiniu piliečiu, tai buvo matyti net iš išvaizdos, tad jo mirtis – nedidelis nuostolis Sovietų Sąjungai.

Nesitraukiau nuo Paulio, bet kareiviai jėga įvertė mane į sunkvežimio kėbulą, šautuvais pastūmę besikeikiančius

vyrus į priekį. Pargriuvęs viename kėbulo šone pasižiūrėjau pro kraštą į kieme gulincio vaiko kūną. Kareiviai nešė į valgyklos verandą ir vidines patalpas benzino kanistrus, paskui išėjo į lauką ir pastatas plykstelėjo ugnimi. Kiti kolchozų statiniai taip pat liepsnojo ir ugnies atošvaistėse pamačiau, kad kareiviai šaudė paleistus gyvulius.

Sunkvežimiai pajudėjo. Aš tįsojau kėbulo gale, vyrai gūžėsi būdoje taip susigrūdę, kad negalėjo pajudėti, dviejuose kėbulo kampuose, atstatę šautuvus, sėdėjo kareiviai. Šūviai buvo girdėti net tada, kai sunkvežimis lauko keliu pasuko link Sjamo, liepsnoms tvieskiant, nakties dangus nuskaistėjo.

Būdos gale sėdintys vyrai klausė, kas dedasi „Sidabre“, tamsoje pasigirdo riksmas ir keiksmas. Rusiškai kalbantys kareiviai nutildė vyrus, uždraudė kalbėti mašinoje. Prie kėbulo krašto, šalia manęs, sėdėjo Laitinenas, jis sušuko, kad kolchozas dega, kad gyvulius šaudė. Bet daugiau neištarė nė žodžio, nes kampe sėdintis kareivis trenkė šautuvo vamzdžiu per ausį ir, kliudžius taikikliui, Laitineno skruoste išsižiojo žaizda. Kolchozo vyrams pratrūkus šaukti, kareiviai atsistojo ir atlaužė gaidukus. Tada pamačiau, kad kėbule sėdi keturi kareiviai: du prie kabinos, kiti du – gale. Vienas iš jų, sėdintis priešais, suomiškai suriko, kad jiems duotas nurodymas šauti į kiekvieną, nepaklususį įsakymui. Kareivis pasakė atidžiai nežiūrėsiąs: ankštame kėbule kulka gali kliudyti ir nekaltą.

Visi nutilo, šūvių driokselėjimas „Sidabre“ tolinosi, o paskui ir visai nuščiuvo, bet raudona „Sidabro“ gaisro atošvaistė dar ilgai matėsi nuo Sjamo kelio. Nors voros mašinų griausmas, šūviai ir „Sidabro“ gaisras tikrai pažadino Sjamo kaimą, ten nebuvo matyti jokio žmogaus ir joks žiburys nesušvito.

Laitinenas sėdėjo susiėmęs kraujuojantį skruostą. Nudrėskiau nuo jo marškinių rankovės porą skiaučių ir uždėjau ant žaizdos. Spausdamas skiautę Laitinenas sušnibždėjo, kad atėjo galas, kad mes niekada nepamatysime Petrozavodsko,

o kelias pasibaigs kokioj nors smėlduobėj tarp Sjamo ir Vydanų. Laitinenas prisiminė, kad baltųjų kareiviai per pilietinį karą, o ir vėliau sušaudė daug vyrų smėlduobėse, kuriose negyvelius patogu paslėpti ir su kastuvais nereikia dirbti – gana pajudinti smėlduobės sieną. Laitinenas prisiminė, kur tarp Sjamo ir Vydanų gali būti smėlduobių, ganėtinai stačiais kraštais ir tokių gilių, kad bus lengva mus užkasti. Jis nusi-vylė, kai sunkvežimiai pakeliui į Vydaną nesustojo, o paskui įsuko į Kondopogos kelią, vedantį miesto link.

9

Kai įvažiuom į Petrozavodską, žiūrėjau, kur mus veža, bet nakties tamsoje nesusigaudžiau, nes mažai pažinojau miestą. Paskui pamačiau, kad mašinos suka link buvusių Karelijos jėgerių brigados Petrozavodsko bataliono kareivinių, bet žinojau, kad prieš porą metų brigadą pakeitė Jaroslavlio pės-tininkų divizija.

Mašina atbula privažiavo prie plytinio sandėlio pastato ir mums buvo liepta išlipti. Visa skendėjo juodoje tamsoje, kareivinių teritorijoje spingsėjo tik kelios blausios lemputės. Uniformuoti kareiviai su ginklais rankose stovėjo išsiri-kiavę nuo laiptų iki mašinos ir pro jų gretas abipus tako mes buvom nuvaryti sandėlin. Mačiau, kad kitos mašinos, ku-riomis buvo vežami „Sidabro“ žmonės, jau stovi kieme, bet negalėjau sustoti ir pasižiūrėti, ar vaikus ir moteris varo į tą patį pastatą.

Sandėlyje, į kurį mus nuvedė, buvo surestas lentinis kori-dorius, šalia vėrėsi durys į kažkokias patalpas. Kareiviai šau-tuvų vamzdžiais nurodė eiti į pirmąją. Jie vilkėjo nematytas uniformas su nematytais skiriamaisiais ženklais.

Patalpoje, į kurią mus sugrūdo, buvo tamsu, langai už-dangstyti, ir, kareiviams užtrenkus duris, mes atsidūrėme

visiškoje juodumoje. Ižengęs vidun sustojau. Stovėjau, ir durims užsidarius net nesujudėjau. kažkas atsirėmė į šoną, atsiprašė, tą pat akimirką užmynė ant kojos ir atsitraukė. Iš balso pažinau Hilą. Ištiesęs ranką įsikibau į jį ir paprasčiau, kad būtų šalia.

Kažkur atokiau Einas Helmas pasakė, kad visiems reikia pasisakyti vardus, tada žinosim, ką čia sugrūdo, bet nė vie-nam nespėjus pasisakyti durys atsilapojo ir silpnoje, iš kori-doriaus sklindančioje šviesoje pamačiau, kad žmonių pilna visa patalpa, kad jokių baldų joje nėra, bet keletas vyrų sėdi ant palangių.

Vienas kitas sėdėjo ir ant grindų, nugara atsirėmę į sieną. Iš koridoriaus suvarė dar būrį vyrų. Pasidarė taip ankšta, kad ant grindų jau nebuvo vietos atsisėsti, ir Einas Helmas paprašė visų, kurie sėdi, atsistoti.

Prislinkau prie sienos ir paskiausiai įstumtieji pasiliko prie durų. Hilas šalia tyliai pasakė, kad nereikia labai nerimauti, nes Sovietų Sąjungos įstatymai skelbia, kad bausti negalima tol, kol byla neištirta ir neišnagrinėta teisme, tad mums nėra ko bijoti, mūsų sąžinė švari, mes nešnipinėjome, nepadarėm kitokių nusikaltimų, prieš kuriuos dabar kovojama Karelijoje.

Durys vėl užsidarė ir mes paskendome juodumoje. Tada išgirdau, kad koridorium varo žmones į toliau esančias patal-pas. Akys pradėjo priprasti prie tamsos, tad pamačiau šalia stovinčius vyrus.

Einas Helmas ėmėsi daryti tvarką toje patalpoje. Tiems, kurie stovėjo prie sienų, jis liepė atsitraukti, o paskui nurodė visiems šonu sėstis prie sienos. Jis jau neklausinėjo vardų, tik pasiteiravo, ar yra žmonių ne iš „Sidabro“. Paašškėjus, kad svetimų nėra, Helmas liepė visiems susiskaičiuoti, ir mes, tarpais susipainiodami, susiskaičiavom, kad mūsų yra pen-kiasdešimt aštuoni.

Draugėj buvo ne visi „Sidabro“ vyrai, vadinas, kai kurie buvo nuvesti į kitas patalpas, mes taip pat nežinojom, kur

moterys ir vaikai. Po Paulio žūties, dingus Irai ir Meri, buvau apimtas tokio siaubo, kad nesupratau, ką Helmas daro, kai ėmėsi tvarkyti sėdimas vietas pasieniuose ir aiškinti, kad tie, kurie jau sėdi, turi paimti arčiausiai stovintį už rankos ir trūktelėti prie sienos, kad tas atsisėstų, tada visi paeiliui galės pasėdėti. Stovėjau ir klausiausi, kai daugelis ėmė prieštarauti: jie sakė, kad jau sėdi ir kad sėdintis žmogus užima ne daugiau vietos nei stovintis. kažkas sušuko Helmui liautis daryti beprasmišką tvarką, palikti tą darbą Kaloneno kareiviams, juk nėra jokio skirtumo – sėdi ar stovi, verčiau paprašyti, kad atneštų kibirų reikalams atlikti, gal čia mums teks ilgai laikytis, o čia ne šventinė vakarienė, kur svarbu sėdėjimo tvarka.

Aš taip pat mėginau sėdėti, prisitraukiau kojas, bet buvo ankšta ir atsistojau. Tada prieš akis iškilo toks ryškus vaizdas ant smėlio gulinčio vaiko, kad supykino, pradėjau žiaukčioti ir teko nuryti tai, kas jau kilo į burną. Šalia stovintys vyrai ėmė šaukti, kad atneštų kibirą, prašė manęs nevemti tokioje ankštumoje. Tamsoje buvo girdėti keiksmi ir atsiprašymai, nes stovintieji vis lipo ant sėdinčiųjų. Helmas prasibrovė prie durų, pabeldė ir suomiškai, o paskui rusiškai sušuko, kad atneštų kibirų, bet jam teko ilgai daužyti duris ir rėkti, kol durys atsidarė ir prie jų atsirado pora kibirų. Helmas ėmė rikiuoti eilę prie kibiro. Paklausė, kas blogai jaučiasi, ir liepė ateiti prie durų. Aš jau buvau sutramdęs blogumą ir prie kibiro nėjau.

Diena balo ir pro užtemdytų langų plyšius ėmė skverbtis šviesa. Nežinau, kiek buvom prasėdėję toje patalpoje, kai atsidarė durys ir mus išvedė į koridorių. Jau buvo kaip reikiant įdienioję ir, ilgai stovėjus tamsoje, pro koridoriaus langelį besiskverbianti šviesa rėžė akis. Prie tos sienos su langais stypsojo kareiviai, atstatę ginklus.

Koridoriuje žmonių iš kitų belangių nebuvo ir mes susirikavome į šiokią tokią eilę. Pro laukujes duris įžengė nepažįstamas karininkas su dviem puskarininkiais ir minutėlę

pastovėjo prie durų. Paskui karininkas žengė į priekį ir aš pamačiau jo rankoje naganą. Jis ėjo pro mūsų eilę, žiūrėjo kiekvienam į veidą ir rusiškai sakė: „Niekšas.“

Puskarininkiai slinko karininkui iš paskos, jie taip pat laikė paruoštus ginklus. Nuėjęs iki eilės galo, karininkas sugrižo iki koridoriaus vidurio, mostelėjo ranka, kažką pasakė rusiškai, bet negirdėjau, ką. Kareiviai ėmė stumti žmones nuo karininko nurodytos vietos pirmyn, o kitus vėl suvarė į kamerą.

Dabar patalpoje buvo tiek vietos, kad, naktį ir rytą prastovėję, galėjome atsigulti ant akmeninių grindų. Bet miegas neėmė, nes koridorius bildėjo: žmonės buvo varomi iš kameros į koridorių ir atgal, ir aš tartum išgirdau moterų balsus, bet neatpažinau nė vieno, nors prišliaužiau prie durų ir gaudžiau Iros balsą.

Laitinenas gulėjo šalia: perrėžtas skruostas jau nekraujavo, bet skaudėjo. Laitinenas buvo tikras, kad mums išaušo paskutinis rytas. Hilas su Helmu taip pat buvo čia ir ginčijosi, kiek laiko pagal Sovietų Sąjungos įstatymus galima laikyti suimtuosius be teismo. Jie ginčijosi taip karštai, kad iš visų pusių pasigirdo prašymai liautis: daug kas šaukė, kad Sovietų Sąjungos įstatymai jau žinomi.

Po pietų ant kameros lubų sušvito lemputė, įėjo kareivis, nešinas katilu su sriuba, pastatė jį per vidurį ir išnešė sklidinai pridarytus kibirus.

Šaukštų sriubai nedavė, lėkščių taip pat, bet į katilą buvo įmerkta medinis samtis ir visi vyrai paeiliui pasrėbė po du kaušus. Šitaip dalijantis sriubos liko ir keliems vyrams teko po trečią kaušą. Aš negalėjau valgyti ir nestojau į Helmo sudarytą eilę.

Laukiau, kad kas nors paaiškintų, už ką mano vaiką užmušė, dėl ko mus atvežė į Petrozavodską ir laiko uždarytus toje patalpoje, bet iki vakaro šito niekas nepaaiškino, tik kareivis užėjo pasiimti katilo su samčiu ir atnešė tuščius kibirus.

10

Naktį Helmas paprašė Toivoneno, kurį „Sidabre“ laikėm lyg ir pastorium, paruošti mus galimai mirčiai. Patalpoje buvo visai tamsu ir kažkur juodumoje Toivonenai ėmė sausai pamokslauti, kas mūsų lauks peržengus mirties slenkstį, ką reikia žinoti, kad neišsigąstume, bet patirtume džiaugsmą, apimsiantį tada, kai pamatysime šviesą.

Toivonenai šnekėjo panašiai, kaip girdėjau kalbant Matį Kuriką Bruklino susirinkimų salėje, panašiai, kaip Pohjanmoje kalbėjo Pekos Ervasčio pamokslininkai, kuriuos buvau apgyvendinęs savo sodyboje. Vis dėlto negalėjau džiaugtis Paulio mirtimi, nors Toivonenai sakė, kad vaikas jau pomirtiniame gyvenime, kuris tokiam mažam truks neilgai, sūnus greitai sugrįš ir galbūt aš jį dar sutiksiu.

Galvojau apie tai, ką pasakė Toivonenai. Rytą kareivis atnešė arbatos ir duonos, bet ji buvo tokia kieta, jog reikėjo pamirkyti arbatoje, kad galėčiau atsikąsti gabalėlį. Arbatos atnešė didelį katilą – juodos, ilgai stovėjusios ir jau nelabai šiltos – ir išgėrus jos tuščiu skrandžiu išmušė prakaitas. Puodelių mums nedavė, arbatą gėrėme kaušu, o duoną mirkėme katile.

Visi jautėmės taip, lyg būtume išvažiavę į ilgą kelionę ir nežinotume, kur galiausiai atsidursime. Mažai kas kalbėjo:

Hilas su Helmu Sovietų Sąjungos įstatymų jau nebekartojo, tik Toivonenai tyliai šnekėjosi su tais, kurie norėjo pasišnekėti.

Vakare, kai jau gulėjom ant šaltų grindų, patalpoje užsidegė šviesa, kažkas kojom atidarė duris ir iškvietė tris vyrus į apklausą. Mes ilgai neužmigom, gulėjom ir laukėm, norėjom sužinot iš apklaustųjų, kuo esam kaltinami. Bet tie vyrai negrįžo, o paryčiu šviesa vėl užsidegė, vėl atsilapojo durys ir vėl tris vyrus pavardėm pašaukė į koridorių. Nė vienas iki ryto negrįžo.

Dieną laukėme sugrįžtant apklaustųjų, kad papasakotų, ko iš mūsų norima, kur dingo šeši „Sidabro“ vyrai, bet sulaukėm tik dviejų kareivių: vienas atnešė skysto viralo, o antras išnešė kibirus.

Mane pašaukė kitą naktį, prieš dvyliką. Ginkluoti kareiviai tąkart išsivedė mus šešis. Nuvarė iki durų koridoriaus gale ir per kiemą nuginė į vieną iš kareivinių pastatų.

Apklauskos vyko kareivinių rūsyje, patalpose, kuriose anksčiau buvo laikomi kariuomenės reikmenys, o dabar buvo atneštas stalas ir kėdės, nuvestas elektros laidas į palubę ir iki stalinės lempos. Bet dvokė senais kariuomenės skudurais, bulvėm ir griežčiais, ilgai gulėjusiais šiltą vasarą ir supuvusiais, kai užėjo rudens lietūs.

Mane įstūmė į kambarą, kur prie stalo sėdėjo Soura. Jis atsiėjo, paspaudė man ranką, liepė sėstis priešais. Paklausiau, kur moterys ir vaikai. Soura dar kartą paliepė sėstis ir švelniu balsu pasakė, kad aš neturiu teisės čia uždavinėti klausimų, nes aš belaisvis, nuteistas mirties bausme, pas jį atvestas tik išklausti teismo nuosprendžio.

Praradau žadą, nes nemaniau, kad teismas paskirs mirties bausmę neišklausęs manęs. Soura paprašė, kad vis dėlto prisidėčiau prie Sovietų Sąjungos statybos ir papasakočiau, ką žinau apie „Sidabro“, „Spindulio“ ir „Angliapelkės“ šnipų,

atsiųstų iš Amerikos, tinklą. Esą Kalonenas buvo nurodęs man stebėti šnipų veiklą, o aš, pasak daugelio liudijimų, pats prie jų prisijungiau ir keletą metų buvau vienas iš jų vadovų. Pasak Souros, aš buvau nuteistas už tuos pačius nusikaltimus kaip visi, kurie prisidėjo prie šnipų tinklo veiklos amerikiečių sukurtuose kolchozuose.

Pasakiau, kad aš, suaugęs žmogus, negaliu atsakinėti į Souros kalbas. Soura paaiškino, kad galiu elgtis pagal savo nuožiūrą, bet būsiu prisimenamas gražiau, jei padėsiu darbininkų ir valstiečių valstybei atskleidamas, ką žinau apie Petrozavodske veikusius šnipus: šiaip ar taip, mėginau padėti pabėgti iš šalies Marčiui Strangui. Pasakiau, kad apie Strango reikalus aš nieko nežinojau.

Vėl paklausiau, kur moterys ir vaikai. Soura atsakė, kad vaikais gerai rūpinamasi, kad ir jie užaugs tikrais sovietiniais piliečiais, kad ne visus vaikus „Sidabre“ veikę kontrrevoliucionieriai spėjo sugadinti. Jis buvo girdėjęs, kas atsitiko Pauliui, pagailėstavo, kad teko vaiką užmušti todėl, kad jis nebūtų užaugęs doru piliečiu. Soura pasakė, kad moterys jau nuteistos – šnipėms skirta mirties bausmė.

Paklausiau, kam Sourai reikia manęs. Jis atsakė, kad aš turiu pasakyti pavardes tų Petrozavodsko suomių, kurie palaikė ryšį su „Sidabro“, „Spindulio“ ir „Angliapelkės“ šnipų tinklu: privalau papasakoti apie Marčio Strango ir „Techninės pagalbos“ ryšius su Jungtinių Valstijų šnipų organizacijomis ir jų veiklą Karelijoje.

Pasakiau, jog neturiu nieko bendra su „Technine pagalba Karelijai“ ir jos vadovais, kad maniau, jog jie jau suimti, kad Karelijoje atsiradau ne su jų pagalba, o pasinaudojęs Lapua judėjimo veikėjų paslaugomis. Soura panorą išgirsti jų pavardes, ir aš išvardijau tas, kurias prisiminiau: Vihtorio Kosolos, Vilės Kosolos, Penčio Kosolos, taip pat Kiuruvesio, Ysalmio ir Nurmeso vyrų. Soura visas užsirašė ir paklausė, kokias

užduotis skyrė man Lapua judėjimas. Atsakiau, kad gavau tiktai nurodymą maut į Rusiją ir negrįžt.

Kalbėdamas girdėjau duris atsidarant ir kažką atsistoiant už nugaros. Neatsigrėžiau, o susakiau viską iki galo. Kai baigiau, Kalonenas už nugaros drėbė, jog Vihtoris Kosola jau miręs, ir kažkoku kietu daiktu taip trenkė per petį, kad surikau iš skausmo ir suklypau. Atsistoti nepajėgiau, bet pamaciau Kaloneną stovint šalia su dviejų trijų colių geležinio vamzdžio galu rankoje. Kalonenas liepė sėstis ant kėdės, pareiškė, kad žaidimas baigtas, kad jie laukia tiesos.

Vargais negalais atsisėdau ant kėdės. Kalonenas tebestovėjo už nugaros ir aš vis tikėjau smūgio. Kalonenas irgi paklausė apie Strangą: pasakiau, jog Kalonenas su Soura apie jį žino daugiau nei aš. Soura paaiškino, kad jiedu žino kiekvieną Strango žingsnį nuo tol, kai šis išėjo iš „Sidabro“: Strangas dabar esą sėdi už grotų ir atskleidė, kad jo kelionė į Vakarų suplanavau aš ir perdaviau jam visas žvalgybines žinias, kurias per šiuos metus surinko „Sidabro“ tinklas.

Atsakiau, kad „Sidabro“ tinklas per šiuos metus tik šieną ir javus kolchoze pjovė. Kalonenas vėl trenkė man per tą patį petį taip skaudžiai, kad kniūbsčias pargriuvau ant grindų. Pasičiupinėjau, ar nuo smūgio nelūžo kaulas. Petį skaudėjo net neliečiant.

Kalonenas pasakė, kad neverta gelbėti Strango, esą jis jau prisipažino, ką padarė, ir bus nuteistas mirties bausme kaip šnipas. Gulėdamas ant grindų paklausiau, už ką Kalonenas dar mane muša. Kalonenas liepė keltis, aš sunkiai atsistojau ir jis įsakė man atsisukti į Sourą.

Soura padavė man popieriaus lapą, pasakė, jog tai Strango prisipažinimas ir pasakojimas apie tai, kaip aš jam padėjau, kaip perduodavau žvalgybines žinias „Techninei pagalbai“, kaip per agentus siuntinėjau jas į Jungtines Valstijas. Prisipažinimas buvo parašytas kirilica ir aš pasakiau, kad rusiškai nemoku.

Soura pareiškė, kad raštas ne rusiškas, o kareliškas, o karelių kartu su rusų dabar yra oficiali Karelijos Respublikos kalba. Mėginau skaityti tą raštą, bet nieko nesupratau. Soura paėmė popierių ir ėmė garsiai skaityti, bet dažnai užsikirs-davo, tad aš vis tiek nesupratau. Nesuvokiau, ką jis skaito.

Kalonenas man už nugaros pasakė, kad skaityti neverta, nes aš žinau, ką darė Strangas, taip pat puikiai, kaip jis pats. Soura pridūrė, jog Strangas buvo suimtas Leningrade, jis vežė žvalgybinę medžiagą į Anglijos konsulatą, turėjo pasą netikra pavarde ir suklastotą tarnybinį Karelijos Respublikos liaudies komisariato darbuotojo pažymėjimą.

Soura paėmė nuo stalo kitą popieriaus lapą ir pasakė, jog jame surašytas mano prisipažinimas. Jis liepė man atidžiai perskaityti dokumentą ir pasirašyti. Paėmiau popierių, atsi-sėdau ir mėginau perskaityti rusiškomis raidėmis kareliškai parašytą raštą, bet pats nesupratau, ką prisipažinau.

Po minutėlės Kalonenas išplėšė lapą iš mano rankos, pa-dėjo ant stalo ir paliepė įrašyti pavardę apačioje prie krašto, virš nubrėžtos ilgos linijos, po kuria buvo rusiškomis raidė-mis išspausdinta mano pavardė. Pavardę perskaityti mokė-jau. Pasakiau, kad negaliu pasirašyti prisipažinimo, nes jo nesuprantu ir nežinau, kas mano vardu teigiama.

Kalonenas paklausė, ar nenorėčiau pamąstyti, esą galėtų skirti valandėlę, – jis tai sutvarkytų. Tada trūktelėjo kėdę, ant kurios sėdėjau, aš nugriuvau ant grindų, bet staigiai pašokau, nes Kalonenas trenkė vamzdžio galu į šoną, liepė keltis. Jis išstūmė mane į koridorių ir kažką pasakė ten stovinčiam ka-reiviui.

Kareivis čiupo vesti mane rūsio koridorium toliau, o Kalo-nenas sekė iš paskos. Sargybinis atvėrė vienas duris korido-riuje ir įstūmė mane į tokią mažą kamara, kad negalėjau nei atsisėsti, nei atsigulti, galėjau tik stovėti atsirėmęs į siena.

Kalonenas stovėdamas prie durų paklausė, ar prisimenu, kaip didžiuodamasis pasakiau, jog ištersiu viską, nes

baisiau už mirtį jis nesugalvos. Kalonenas liepė apmąstyti tuos žodžius, pasvarstyti ir apie tai, ar verta ilgam atidėti prisipažinimą dėl Marčio Strango ir „Techninės pagalbos Ka-relijai“ žvalgybinės veiklos bei „Sidabro“ šnipų tinklo, nes jis su manim amžinai nežais.

Nespėjau paklausti, kur Paulio kūnas, nes Kalonenas už-darė duris ir aš likau stovėti tamsoje.